

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

کوزه‌های مناسب احیای مراتع کرمسیری؛ پوتار

۱۵۵۱

ریخت‌شناسی

پوتار یا ریش‌زرد (*Chrysopogon aucheri*) گیاهی پایا، ایستاده، کم‌وبیش چمنی به ارتفاع تا ۵۰ سانتی‌متر، ساقه محکم، متعدد، نازک منشعب و صاف در قاعده، گسترده روی زمین و تقریباً پشت‌های دارای ریزوم کوتاه؛ برگ‌ها در پایین کرک‌دار و غده‌دار، پهنک به طول ۲۵ و عرض ۲ تا ۴ میلی‌متر؛ گل سبzfام مجتمع در پانیکول‌های به طول ۱۰۰-۵۰ و عرض ۳ تا ۴ میلی‌متر، هر یک حامل یک سنبلک نر و ماده و یا دو گل عقیم یا نرپوشه سیخک‌دار.

دامنه پراکنش

کوه‌ها و تپه‌های جنوب شرقی کشور در ناحیه رویشی صحارا- سندی.

ویژگی‌های رویشگاهی و اقلیمی

- ✓ تپ‌های اراضی به‌صورت کوه‌ها، تپه‌های صخره‌ای و دشت‌های ناهموار و تپه‌ماهوری؛
- ✓ دامنه ارتفاعی ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ متر (تراکم گیاه در ارتفاع ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ متر بیشتر است)؛
- ✓ شیب متغیر از ۵ تا ۴۰ درصد و به‌طور عمده با جهت‌های شمالی و جنوبی؛
- ✓ اقلیم‌های فراخشک گرم، در سطوح کمتری خشک بیابانی معتدل و اکثراً خشک بیابانی گرم؛
- ✓ متوسط بارش سالانه ۱۸۰ تا ۲۵۰ میلی‌متر، بیشترین ریزش

در تابستان و بهار و کمترین در زمستان، بارندگی‌های تابستانه عموماً با شدت زیاد و به‌صورت ناپایدار، دوره خشکی طولانی عموماً بیش از ۱۰ ماه؛

✓ متوسط درجه حرارت سالانه ۱۳ تا ۲۰ درجه سانتی‌گراد، حداقل دمای مطلق ۴- و حداکثر دمای مطلق نزدیک به ۵۰ درجه سانتی‌گراد بوده و درجه حرارت به‌ندرت به زیر صفر می‌رسد؛

✓ خاک کم‌عمق، اغلب کمتر از ۲۵ سانتی‌متر با سنگ‌ریزه زیاد، بافت متوسط تا سبک (لومی، لومی- شنی، شنی- لومی و شنی)، بافت‌های سبک را بیشتر ترجیح می‌دهد. بدون شوری و قلیائیت از نظر مواد آلی ضعیف، به‌نسبت آهکی که در برخی رویشگاه‌ها مقدار آهک ۱۴ تا ۱۶ درصد اندازه‌گیری شده است.

فنولوژی

شروع رشد رویشی با

افزایش دما از اواسط بهمن،

شروع گل‌دهی از اواسط فروردین،

رسیدن بذر اوایل اردیبهشت و ریزش

بذر اواسط اردیبهشت. با افزایش حرارت

دوره رکود تابستانه آغاز و در این دوره برگ‌ها و

ساقه‌های گیاه کاملاً خشک می‌شوند. از اواخر مهر با سپری شدن

شدت گرما و آغاز بارش‌های احتمالی رشد دوباره شروع شده و در

صورت ادامه شرایط رطوبتی مناسب، در آذر دوباره به گل و بذر می‌نشیند. سرانجام از اوایل دی‌ماه رکود کوتاه‌مدت زمستانه شروع می‌شود.

تکثیر

تجدید حیات از طریق بذر و ریزوم‌ها است. وزن هزاردانه بذر ۰/۶ گرم، قوه نامیه حدود ۲۵ درصد است، بذر تولیدی زیاد نیست و سریع ریزش می‌کند.

به‌دلیل ناکافی بودن بارندگی و نیز ناپایداری و نامناسب بودن پراکنش ریزش‌ها، کشت مستقیم بذر موفقیت‌آمیز نبوده و می‌توان از طریق نهال‌گلدانی و یا تقسیم ریزومی نسبت به تکثیر این گیاه اقدام کرد.

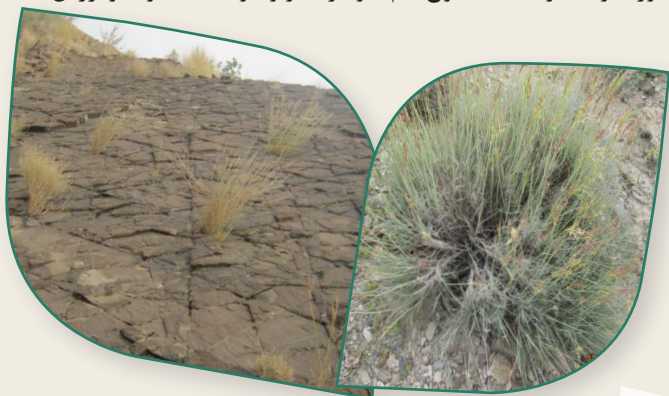

مزایا و کاربردها

ایجاد چراگاه: پوتار از گیاهان با ارزش و کلیدی مرتعی، دارای فصل رشد گرم و با فرم زیستی چمنی است که چراگاه‌های مهمی را در مناطق گرمسیری به وجود می‌آورد. به ندرت به صورت گونه غالب و در بیشتر موارد به صورت گونه همراه تیپ در رویشگاه‌های به نسبت وسیعی حضور دارد. گرچه در برخی عرصه‌ها به صورت گونه به نسبت آهک‌دوست به صورت لکه‌هایی بسیار متراکم نیز مشاهده می‌شود. پوتار از جمله گندمیان مرغوب و با ارزش گرمسیری است که می‌توان از آن در اصلاح و توسعه مراتع خشک بیابانی گرم استفاده کرد.

مقاومت به خشکی: به رغم حساسیت به یخبندان نسبت به خشکی و خشکسالی از خود مقاومتی بسیار عالی نشان می‌دهد. توان تولید پنجه‌های فراوان و امکان تجدید حیات از طریق غیرجنسی، مقاومت گیاه به چرا را افزایش می‌دهد.

خوش خوراکی و ارزش رجحانی: سبز آن بسیار خوش خوراک است و دام آن را حتی به صورت خشک نیز مصرف می‌کند. این گیاه مورد توجه و علاقه انواع دام به‌ویژه بز و گوسفند بوده و ارزش

رجحانی آن برای گوسفند بیشتر است. در بعضی مناطق که به‌صورت لکه‌های بسیار متراکم اجتماعاتی را به‌وجود می‌آورد، دامداران آنها را درو و به‌عنوان خوراک دستی دام مورد مصرف قرار می‌دهند. خوش‌خوراکی آن که نسبت به گیاهان همراه بسیار بیشتر است، به‌ویژه در بهره‌برداری‌های نامناسب موجب چرای شدید و در نتیجه کاهش جمعیت گیاه شده است که در مدیریت بهره‌برداری از رویشگاه باید به این امر مهم توجه شود.

طولانی بودن دوره رشد: این ویژگی به‌ویژه رشد دوباره در شرایط مناسب آب‌وهوایی در پاییز از محاسن دیگر این گونه است که باعث افزایش طول دوره بهره‌برداری و تولید علوفه می‌شود.

عنوان: گونه‌های مناسب احیای مراتع گرمسیری؛ پوتار

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسندگان: سعیده ناطقی، مهشید سوری، مرتضی خداقلی

همکاران: مهدی پوره‌اشمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور، فیروزه حاتمی

طراح و نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: فتح‌اله بهرامی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی - دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۴

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۷۳۷۰ به تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۲۷ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱